

Штиглиц предлаже да се дрво помери

Сада извесно знамо да преживљавамо највећу кризу још од чувене Велике кризе 1929. године. Неизвесно је једино да ли ће ова криза на Вол Стриту бити чак и највећа у историји.

На тему како да се текућа криза реши нико од стручњака и не покушава да предложи одговор, из најмање два разлога: а) то нико не зна и б) нико не жели да се замера ауторитетима најмоћнијих држава на Свету у критичном тренутку.

Одговор оних којима је у опису радног места да управљају кризама је – свеопшта етатизација. Одлучан корак је већ направљен: договор свих влада и свих централних банака најмоћнијих држава да раде заједно (минус Кина и Русија). Том кораку је претходила појединачна незапамћена интервенција држава и централних банака од августа 2007. године до данас, чији укупни обим сасвим сигурно превазилази 1.000 милијарди долара (по неким проценама, посредно, ове интервенције превазилазе 5.000 милијарди долара). Више се не поставља питање да ли ће наступити рецесија, већ колико ће она трајати.

Штиглиц је у свом тексту „How to prevent the next Wall Street crisis“ изнео занимљиве предлоге, који су тачни, појединачно узевши, али збирно превиђају да њихова примена претпоставља да се друштво САД промени из корена. То је исто као када би неко предложио дрвету да се помери, зато што му на том месту трули корен.

Неколико је кључних узрока кризе.

Пре свега реч је о похлепи. Свих и сваког. Грађанин је коначно убеђен да је једини смисао живота потрошња. Ако је то тако, онда је бољи живот исто што и више трошити, а трошити више него што се има упоредиво је само са рајем. И ко онда мари за последице. Бити у рају макар неко време исто је што и уопште бити жив. Ко предлаже умерену потрошњу ризикује да буде разапет.

Други разлог је у томе што систем у САД мора омогућити обичном човеку да троши више него што има, због тога што је расподела таква да богати постају још богатији и сада недовољно троше. Без потрошње, наравно, нема развоја. У успешним компанијама, пре око 30 година, распон плата је био 1:40. Сада је тај распон 1:1200! Плата менаџера је порасла 30 пута, а они не купују још 90 аутомобила, 60 базена, 80 кућа итд. Да је расподела праведнија не би ни било потребе за такозваним „балонима“ који обичном свету омогућавају да троши више него што има, зато што би потрошња, равномернијом расподелом, била већа. Само то више не би било исто друштво.

Трећи веома важан разлог је у томе што се у покушају контроле менаџмента дошло до тога да они морају да дају тромесечне извештаје. Да би оправдали очекивања акционара, берзе и своја огромна примања, менаџери искључиво размишљају о томе како да профит краткорочно, свака три месеца буде већи, што је наравно немогуће. Зато се прво улази у све ризичније послове, па у креирање виртуелне стварности, све у нади

да ће се дочепати свог бонуса крајем године. Те награде су постале тако велике, да касније пропадање компанија уопште не значи лош живот за менаџерски слој. Пропадају ситни власници, па и понеки крупнији и обичан свет, али не и менаџери. Тешко је замислити силу које би била у стању да наметне најбогатијем делу друштва да буде сиромашнији данас тако што ће више водити рачуна о срењорочним профитима власника.

Четврти разлог је у даљем укрупњавању компанија у финансијском сектору, дисперзији њихових активности до мере да их није могуће гурнути у стечај због лошег пословања, зато што би то значио слом целог привредног и друштвеног система. Такав положај те цинове чини још више неодговорним, до мере да су чак и њихове рекламе потпуно окренуте одржавању похлепе код клијената (тако једна од њих има слоган да претвара снове у реалност. Ми смо учили да је то дефиниција за бајку. За њих је, вероватно, бајка бити трајно менаџер.). Овакав положај је додатно опасан због природног срашћивања са државним апаратом и способности или да се некажњено крше прописи, или да се креира регулатива у корист мега-компанија. И једно и друго извесно води у неодговорно понашање, а готово законито, у даљем кораку, у фашизам. Покушај да се смањи или укине монополски или готово монополски положај тих компанија може бити управо окидач за успостављање отвореног фашизма.

Пети разлог је у великом кашњењу САД у области реформе образовања и све мање предности у стварним иновацијама у односу на конкуренцију. Друга друштва, а не САД, сразмерно све више стварају нову вредност, одакле могу и да повећавају сопствену потрошњу и тиме дају додатни импулс свом развоју. Да не би било забуне, неспорно је да су САД убедљиво водећа економија, проблем је у томе што су оне постале неспособне да реагују одговарајуће и благовремено и да се реално носе са проблемима. Макар све дотле док се не западне у кризу ових и оваквих размера.

Стога су Штиглицове препоруке тачне: награде за менаџере на 5 година уместо годишње, контрола пословања која би у старту елиминисала хазардерске послове, контрола повезаности у финансијском сектору у целини, контрола кредитних линија, заштита потрошача од зеленашких послова – све је то разборито, само је потпуно нереално за примену у САД какве познајемо. Можда и несвесно, залажући се за старе вредности - једнакости, правне државе и конкуренције, Штиглиц се у ствари залаже за револуцију у Америци с обзиром на то каква је она данас.